

## PO DVACETI LETECH V BRNĚ

Moravský lyrik Jan Skácel měl pravdu, když na besedě o knize Rvy Kantárkové o Janu Husovi varoval před sklonem našeho národa k lacinému a nezávaznému kultu mučedníků. Navázal tím na varování Karla Havlíčka Borovského a na kritiku, ve které pokračoval velmi naléhavě Tomáš Garrigue Masaryk. Myslím, že byl Jan Skácel rád, když se dověděl, že právě kniha Rvy Kantárkové čelí falešnému kultu komunistické hranice tím, že úsilovně pátrá po smyslu Husova zápasu o pravdu a o obnovení života církve i národa, že vypráví o Husovi živém, pracujícím, hledajícím a přemýšlejícím.

Když si připomínáme národní mučedníky, ať již svatého Vojtěcha, svatého Václava (nebo jak my evangelíci raději říkáme knížete Václava), Mistra Jana Husa, kuttnohorské havíře nebo z moderní doby Alfreda Fuchse a další mučedníky za nacistické okupace, oběti padesátých let Jana Patočku a Pavla Wonku z doby nejnovější - musíme si dávat velice pozor, abychom jim byli právi, jejich dílu, jejich zápasu ne neklouz- lá do falešného otění "hrdin".

Musíme vždy chtít poznat smysl životního zápasu mučedníka, přemýšlet, co znamená jeho život a jeho dílo pro nás, nejenom utrpení a smrt. Při vši úctě k utrpení a ukřižování Ježíše Krista je přece jen acastné, k yž se význam jeho smrti na kříži osamostatní a odtrhne od Jeho života a učení, od Jeho příkladu a od závazné platnosti jeho slo- va. Toto spojení prožívají ryze věřící křesťané prožívají při slavení Jeho Vskříšení a Nanebevstoupení a při úsilí o křesťanskou poslušnost a o následování Krista.

Také při přip mánání našich občanů, kteří zahynuli při ozbrojené intervenci - podle úřední zprávy jich bylo 72 - musíme mít na mysli stále varování Jana Skácela, Karla Havlíčka a T.G. Masaryka. Bezbranný nenásilný protest proti přesile a tragickému obelhání našich spojenců byl tento protest politický v tom nejvyšším smyslu slova: byl proje- vem vlastního bytí národní společnosti, která chtěla vykročit na ces- tu reforem již před pětadvaceti a jednadvaceti lety. A pak před dva- ceti lety společnost obou našich národů protestovala proti začínající abnormalizaci uskutečňované novými představiteli, kteří se rozhodli nechat dosavadních reformních pokusů a přehlížet vůli většiny občanů.

21. srpen 1969 vyjádřil nesouhlas občanstva s tehdy počínající po- litikou odporující národní cti, s politikou, která chtěla ukončit de- mokratizační proces, který od ledna 1968 nabyl viditelných a srozu- mitelných forem.

21. srpna se protestovalo po celé republice. Největší protestní akce byly v Praze, v Liberci a v B r n ě . Proti občanům bylo tvrdě

zasáhnuto. Podle oficiálních zpráv byly 4 osoby usmrceny, 5 osob těžce raněných a 26 osob - podle zprávy SNB - bylo lehce raněných. Na celém území republiky bylo zatčeno 2.476 osob, z toho v Brně 545, desítky z nich pak byly souzeny podle mimořádných zákonů, ať ty byly podepsány až koncem srpna.

V Brně byla zastřelena na náměstí Rudé armády osmnáctiletá Dana Musikářová před budovou ONV Brno-venkov. Zemřela na prstřel hlavy. Osmadvacetiletý Stanislav Válehrach byl zastřelen na ulici Orlí, pod lékárnou. Pecházel z Koválovic a zasažen na prstřel hrudníku.

Můj kapitán Bezpečnosti, jehož jméno neuvádím, nepřije si to, má sdělit při nedávném děření rozhovoru, že jedna z vražd, jak se vyjádřil, nebyla vysvětlena. Odjímá víru, že Bezpečnost měla v celé republice zákaz použít střelby. Vyšetřování bylo zastaveno brněnským z náčelníkem Krajské správy SNB Bohumilem Štěpánkem.

V Brně se 21. srpna 1969 odpoledne pokusil na třídě Obránců míru upálit Jan Poláček, utrpěl popáleniny II. a III. stupně na 37% těla. V téže době se na náměstí Svobody, náměstí Rudé armády a 25. února shromažďovali občané nespokojení z pokračující přítomnosti vojsk Varšavské smlouvy, s postupným odstraňováním představitelů obrodného procesu a s počínající abnormizací. SNB uvádí účast 15 tisíc. Pamětníci odhadují na 30 až 50 tisíc občanů. Bezpečnost zasahovala velice tvrdě, ale nestřílela. Jak jsem již uvedl - kdo zastřelil Stanislava Válehracha a Danu Musikářovou zůstalo veřejnosti dodnes utajeno - a nejapně opravdu ani příslušníci Bezpečnosti nevědí o vinníku jedné z vražd. Zákaz vycházení od 20. hodiny do 5. hodiny ranní byl vyhlášen hned 21. srpna a trval do 24. srpna.

22. srpna protesty pokračovaly. Bylo postaveno několik barikád, jedna u Universitní knihovny. Zasáhly i Lidové milice a oddíly vojska. Závody byly obsazeny ozbrojenými jednotkami Lidových milicí, na několika místech došlo k dílčím stávkám dílen a provozů. Dne 23. srpna ohlásilo vedení státu, že je situace ve všech městech "zvládnuta". V samotném Brně však zůstala situace velice napjatá. Ve středu města bylo vidět stopy po střetech a mäsilí, bylo cítit silný plyn.

Cizinec nebo časově vzdálený historik bude možná považovat ztráty na životech v roce 1968 a tím spíše v roce 1969 za minimální - při srovnání s historickým a politickým dosahem obou zásahů. Ale pamětníci a současníci jen s obtížemi uhýbají před památkou zabitých, mnoho mladých lidí o nich ani nevědí a jsou také lidé střední generace, kteří to všechno takzvaně zapomněli. Myslíme-li na ztráty na životech, pak palčivěji cítíme zabiti dvou mladých lidí v roce 1969 asi proto, že s nejvyšší pravděpodobností byli oba zabiti našimi vlastními lidmi.

Jaký je smysl je ich náhlé smrti ? Jaký byl smysl jejich krátkého života ? Při povrchním pohledu smysl žádný: střelba na ulici v době míru má vždy v sobě něco nepochopitelného. Citlivější člověk si však uvědomí, že Dana Musikářová i Stanislav Válektrach patří mezi nás. Kdokoliv z nás mohl tehdy zahynout. Daně Musikářové by bylo letos 38 a Stanislavu Válektrachovi 48. Neznám podrobnosti, ale nejspíš patřili mezi ty, jimž nebyl úděl národa lhostejný, jimž záleželo na životě společnosti. Přece se ten den nevzdálili z Brna, neschovali se v soukromém zátíší - ale spolu s tisíci spoluobčany vyšli na své ulice a na své náměstí, aby vyjádřili rozhodnutí žít po svém. A na tom setrvali až do konce, jejich hlas je neodvolatelný, definitivní. Zamysleme se nad tím, čím národ přetrvává, zamysleme se nad jejich touhou a uvědomíme si, že obrazně řečeno semřeli místo nás. V tom smyslu je jejich památka závazná.

Samozejmě, že nesmíme upadnout do nějakého falešného opatrníckého ctění mučedníků - ale ani do sebezníčující touhy po něčem podobném - proti tomu protestoval právě citlivý básník brněnský Jan Skácel. A pak máme jít jako oni cestou nenásilí a bezbrannosti - stát spolu se spoluobčany v řadě a nesmí nám být lhostejný úděl národa a budoucnost naší společnosti. A přitom je třeba ovšem udělat všechno pro to, aby již mučedníků nebylo, aby už nehynali lidé v době míru<sup>na</sup> našich ulicích a v našich věznicích. Aby už nebylo osamělých přesporních běžců jako byl Pavel Wonka. A proto je třeba, aby zvláště letos proběhly pietní vzpomínky tiše a v duchu té pravé nenásilnosti a bezbrannosti, s níž k nám přichází pravda.

Ve vší důstojnosti, tichosti a neúchylném ctění zákonů a práva si připomínáme protest brněnských občanů před dvaceti lety. Ve vší úctě a účasti myslíme na blízké obou zemřelých a na ně oba. Čest jejich památce!

## ROZLOUČENÍ S ING. FRANTIŠKEM ŘEHÁNKEM

Není smrti tam,  
kde byl život vyplněn prací,  
láskou a obětavostí.

S hlubokým zármutkem oznamujeme, že nás opustil milovaný manžel,  
tatínek a dědeček, pan

ING. FRANTIŠEK ŘEHÁNEK

Zemřel po krátké těžké nemoci dne 15. srpna 1989 ve věku 61 let

Rozloučíme se s ním v úterý dne 22. srpna 1989 v 17 hodin  
v chrámu Páně v Lelekovcích

Lelekovice 335

Emilie Řehánková, manželka  
František, Pavla, Ivana, děti s rodinami  
Hanička, Janička, Martin, vnoučata  
Sestra Marie Součková s manželem  
jádnem veškerého příbuzenstva

PROSLOV DR. JAROSLAVA ŠABATY

Milá Emilko a milý Františku, drazí příbuzní, důstojný pane a  
milí přátelé, vážení smuteční hosté,

František skonal právě před týdnem. Dva dny předtím jsme seděli  
u jeho nemocničního lůžka naposledy. Potěšily ho poslední zprávy a snad  
proto řekl vyrovnaně a se vznešeným klidem: Připrav si projev...

Když jsme odcházeli, díval se na nás už z jiného světa...

Ing. František Řehánek se narodil v Prušánkách před dvaceti lety - 20. srpna 1927. Jeho tatínek, dělník, založil v téže roce  
v Prušánkách organizaci komunistické strany, přišel o práci, začal  
hospodařit na několika mírách, jezdil do Francie jako sezonní dělník.  
V prostředí rodiny, která se protaloukala všelijak, vyrůstal František  
v naději, že se z domu dostane co nejdříve. Ve třetí roce války,  
ve svých patnácti letech se stal horníkem. Tehdy neplatilo "Jsem horník - kdo je víc!", cesta, na kterou se František vydal, byla povýtce  
staroropletářská.

Ve změnách poměrů po válce vystudoval František Řehánek na-  
před horní školu, přetož školu vysokou a mladému talentovanému orga-  
nizátorovi, báňskému inženýrovi s bezvadným kadrovým profilem (lepší  
už být nemohl), se otevřel svět.

Tenkrát to neznamenal, že si zvolil pohodlný a sladký život.  
Činorodý muž patřil k těm, o nichž se říká, že dřou do úpadu, že si  
ani nevybírají dovolenou. Takového jsme ho poznali i my. Byl unave-  
nější než přiznával, hledal v něm nasec, šle co si předsevzal, udělal,  
co slíbil, dodržel, kdyby měl - jak se říká - lézt po čtyřech.

Leckomus může být podezřelý muž, kterého v dobách ještě dost temných poslali do Jáchymova, na Bitýz - i na Kubu. Ale tento muž byl ryzí představitel poválečné generace budovatelů, řeklých budovatelů-tahounů. Vác, o kterou se zasnazovali, káru, kterou táhli, brali vážně, ale nikoli bezmyšlenkovitě. Když zjistili, že je sabotována v bahně přespříliš hlubokém, začali sdělený názor na svět opravovat, a život, nová dějinná zkušenost je učily dělat to stále odvažněji.

Svým nekonvenčním a kritickým vystupováním upoutal František Řehánek už před Lednem a nebyl by to on, aby se nevrhl do polednových událostí po hlavě. Stal se tím, čemu se později říkalo "pravišák", vystupoval s pořádkem následné reformy a čistoty, v červnu 1968 se stal předsedou Rady pracujících a 21. srpna stál pevně tam, kde v tu chvíli stál téměř celý národ.

Vzhledem ke své "kádrové" minulosti měl možnost přijmout nedůstojnou hru na pomýleného. Neudělal to, trval na svém, na tom, že žádnou kontrarevoluci neviděl. Tak se stal obětí nízké intriky. Byl obviněn ze sabotáže, k níž mělo dojít na Rožínce 21. srpna 1968. V červenci 1970 se ocitl ve vazbě. Byl jedním z oněch prvních vážně období normalizace, o nichž se dnes neví skoro nic. Rozumnější hlasy v jeho věci nakonec ale přece jen převládly, po třech měsících byl propuštěn z vazby, ale jeho osud příslušníka nižší občanské kasty byl zpečetěn. Nevrátil se do funkcí, které odpovídaly jeho kvalifikaci, v posledních letech před důchodem pracoval jako topič.

S pocitem hořkosti a podlomným zdravím odešel do důchodu. Nebyl však z těch, kdo se poddávají osudu. Nemínil se s názorem, že mravní základ našeho národního společenství je nenapravitelně nízký a že jsme natrvalo odsouzeni k selhávání a porádkům. Vehementně se dal do studia Hovlíčka a Masaryka.

Nemá rád třtiny, třtiny ve větru se klátící, řekl v jednom z našich prvních rozhovorů a způsob, jímž se usmál, byl tak výmluvný, že už nebylo co dodávat. Stal se jedním z nejaktivnějších představitelů Hnutí za občanskou svobodu - členem jeho celostátního Přípravného koordinačního výboru, zapojil se do Sdružení T.G. Masaryka, živý zájem měl o záležitosti své obce.

Jako muž s hlubokým smyslem pro občanskou angažovanost považoval za svou povinnost vzorně se starat i o svou rodinu: o starou matku i o svou tchýni. Byl dobrým manželem a otcem...

Loučíme se s člověkem hloubavým, s člověkem, kterého skličovala reálná socialistická duchovní poušť; který ještě na smrtelném lůžku meditoval nad otázkou, který vyvstala v jeho rozhovoru s knězem - spolupacientem.

Loučíme se s ušlechtilým člověkem, jehož nešťastný životní

postoj vyrostl z osvícenecko-humanistického, demokracického a socialistického základu a který po zákonu doby tíhl k nejpůvodnější křesťanské tradici: proto chtěl být pohřben tradičně, nikoli Nehem, ale na katolickém hřbitově a v katolickém obřadu.

Není v tom žádný rozpor. Je to manifestace tolerantního postoje vzdáleného jakýchkoli předsudků konfesionálních i protikonfesionálních. Je to výraz svobodné mysli, která je otevřena hlubokým pravdám radostné zvěsti o životě a která proto osvědčuje větu: Poznáte pravdu a pravda vás učiní svobodnými.

Milý Františku: chtěla prožít zbytek života v plném nasazení a smysluplně. Tušils, co jsme tušit nemohli. Dokázals to. Odcházíš a zároveň sčítáváš s námi. Pouto mezi námi, mezi všemi Tvými pozůstalými, se ještě více upevnilo.

Tato naše slova na závěr je sveděte slovem pro Tvoje nejbližší.

Více, milá Emilko a milý Františku, koho jste ztratili. My všichni si uvědomujeme, koho jsme ztratili.

Milý Františku - nenecháme tě!

Děkují jménem rodiny i jménem jeho nejbližších přátel všem, kdo přišli ing. Františka Nehánka doprovodit na jeho poslední cestě.

Dr Jaroslav Šabata byl  
v době pohřbu zadržen  
a držen ve vězení ve Znojmě.  
Proslov přednesl M. Hofman.

## ZPRÁVA PRO ČTENÁŘE AC

Od počátku tohoto roku nám zůstala některá čísla ACJ (ACM, ACP) "na skladě". Jsou to zvláště čísla čísla 4, 7, 9, 11, 13, 14, 15 - ale tu a tam i čísla další. Napište, co Vám chybí! Pošlu!

V čísle 6-7 bylo na pokračování kázání Jakuba Trejana při pohřbu Jana Palacha

v čísle 7 navíc Hejdánková polemika s katolickým časopisem a recenze Přemysla Pittra na Collwitzerovu knihu

v čísle 9 exegze našeho dopisovatele Jiř. Lukáše 15, 1-7 a exkluzivní zpráva o propuštění Václava Havla od dopisovatele Maš

Číslo 11 přináší recenzi Divadla jednoho herce Miroslava Částka v Brně (pořad z Hovorů s TGM - premiéra bude 14.zářím!)

Zpráva o přednášce Milana Machovce o Masarykovi v Brně

Zpráva o smrti Vladimíra Herčíka (nekrolog byl v K.j.č.27)

Recenze Steigerwaldovy Neapolské nemoci

Číslo 12 přineslo výtah z historické práce Jiř. o Břetislavu Hladkém protestantském žurnalistovi, zprávu o jednání na synodní radě 21.června, protest proti "Rychlé tramvaji" v Brně

Číslo 13 přineslo manifest "nenásilí", 90 let karinála Tomáška

Číslo 14 Návrhy horáckého seniorátu pro synod, zprávu o knonciliárním jednání v Bazileji, recenzi "Ježíše z Montrealu" režiséra Denyse Arcanda

Číslo 15 Synod svému národu 1969; Z rodinného archivu I: Přemysl Pitter: dopis z tábora Valka z prosince 1954.

Napište, co mám poslat! Čekám na Vaše příspěvky! Ať žije a vzkvétá AC !!!

## Z RODINNÉHO ARCHIVU II.

### VZPOMÍNKY NA PRÁZDNINY

22. září 1971

Byla jsem v Janských lázních. Autem jsme přijeli do města. Přivítali nás mnozí přátelé. Některí teprve přijížděli. Potom jsme šli do Mariána na oběd. Tam jsme také chodili na večeři, snídání jsme jedli v Sola fide, kde jsme také bydleli. Také jsem jela s tatínkem do Svoobody z-ubaři. Šla jsem s tatínkem, s Jirkou a s Martinem do kina "Už zase skáču přes kaluže" a na "Lobo". Také jsem se byla koupat s přáteli. Šla jsem také s Helenou na borůvky. Byla jsem v Polsku, na Sněžce a jeli jsme lanovkou na Černou horu. Tam jsem byla v Pašerácké boudě a také jsme si hráli na pašeráky. Z Janských lázní jsme se zastavili v Hradci Králové u tetičky. Také jsme byli ve Dvoře Králové v zoologické zahradě. Odtud jsem jeli do Kláštera. Přivítali nás mnozí přátelé, u některých jsme byli. Přespali jsme u Špašků. Potom jsme jeli domů.

## ZPRÁVA

10.listopadu 1971

V neděli 17. října 1971 od 15 hod. hrál Petr Eben v kostele na varhany. Milan Friedel četl knihu Job. V Kostele bylo 300 lidí. V 16.00 pořad skončil.

Moje maminka je ještě mladá. Je středně veliká. Jmenuje se Milena Šimsová. Má tmavé vlasy a tmavé oči. Maminka je moc hodná, ale je někdy přísná. Nedává nám pohlavky, ale rozzlobí se a to stačí. Psala dříve články, ale teď se stará o děti a nedělní školu. Pomáháme jí také. Když má čas, tak někdy se mnou zpívá. Mám maminku moc ráda. Také se se mnou učí. Umývám a uklízím nádobí, zametám některé pokoje a dělám ještě některé jiné práce. Brzy se budu s maminkou učit vařit.

NÁŠ DŮM

19. dubna 1972

Bydlíme uprostřed vesnice ve velkém domě. U našeho domu je zahrádka. Dvě strany domu vedou do zahrádky, kolem druhých dvou jsou cesty. Na jedné straně domu je šest oken. Po druhé straně je pět oken a jedno je zabežněné. Náš dům je modrožlutě namalován. Do domu se vchází červenými dveřmi. Když je otevřeno, máme před sebou chodbu. Po jedné straně jsou dveře do babiččina pokoje. Pak jsou dveře do černého pokoje a pak do sberové místnosti, kde máme v neděli nedělní školu a v sobotu hraní. Potom je dlouhá chodba. Na jedné straně visí věšák, telefon, u stěny stojí skříň a vedle skříně jsou dveře na záchod. Vedle dveří je polička na boty. Dlouhá chodba končí červenými dveřmi na balkon. Z chodby vedou také dveře do kuchyně. Z kuchyně vedou dveře do koupelny a do spíže. Z kuchyně vedou jedny dveře také do pokoje a z pokoje do pokojíčku. U našeho domu je kůlna a zahrádka. Přes cestu je sokolovna.

MARIE KINCOVÁ

31. května 1972

Je jí 11 let. Vlasy má dlouhé, světlé a dole svázané gumičkou. Oči má modré a nos rovný a na konci zakulatěný. Postavu má silnější. Ruce a nohy má baculaté a kůže je na nich suchá. Nosí modrobílý svetr a červené pletené kalhoty.

JAK JSEM POMÁHALA MAMINCE PŘI PRANÍ

8. února 1974

(Popis pracovního postupu)

Osnova: Potřebné věci k praní

Postup při praní

Žehlení

Jednoho dne mě maminka řekla, že budeme prát. Připravili jsme si potřebné věci: pračku, kuličky, vanu, prášky šňůru. Roztřídily jsme prádlo na silonové a ostatní. Maminka napustila do pračky vodu.

Den předtím prádlo namočila. Dala ho do odstředivky. Pak jsme prádlo zase namočily. Do vody nasypala nabo. Potom jsme ho daly do pračky a maminka pračku zapnula. Až se prádlo vypálo, daly jsme ho do koše na prádlo. Koš s prádlem jsme vynesly na půdu a tam prádlo pověsily.

Za několik dní jsme šly prádlo sundat ze šňůr. Přinesly jsme ho do kuchyně a tam jsme si položily prkno na stůl a na střední topení. Maminka přinesla žehličku, kterou jsem zapnula. Společně jsme vyžehlily prádlo. Některé kusy maminka a potom já mandlovaly na mandlu.

JAK JSEM VAŘILA OBĚD

(Popis pracovního postupu)

Osnova: Příprava k vaření

Vaření

Příprava na stůl

Dodělaní oběda

Závěr

(Pokračování příště)